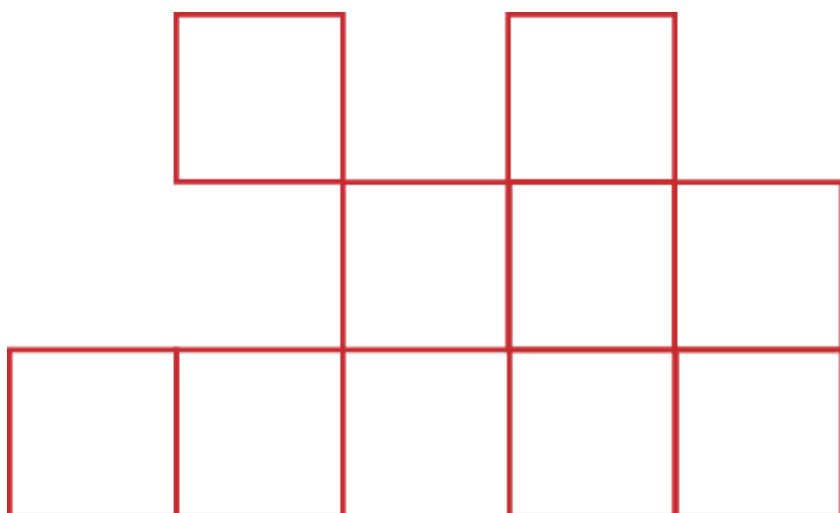

De verantwoording over het Profileringsfonds: Een inventarisatie

Dit is een uitgave van de Landelijke Studentenvakbond (LSVb). Voor vragen of extra informatie kan gemaild worden naar: lsvb@lsvb.nl

Auteurs:
Met medewerking van:

Thijs de Boer, onderzoeksmedewerker
Floortje de Koning, onderzoeksmedewerker

Landelijke Studentenvakbond
Postbus 1335
3500 BH Utrecht
Tel. 030-2316464

Maart 2018

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Introductie	4
Doel en onderzoeksvraag	5
Methode	7
Caseselectie	7
Codering	7
Resultaten	8
Algemene score	8
Scores per categorie	9
Verskil hbo en wo	9
Grootte onderwijsinstelling en algemene score	10
Voorbeelden: (in)correcte verantwoording	10
Algemene opmerkingen over veel gemaakte fouten	10
Voorbeeld van goede verantwoording	12
Naar een standaardmodel	14
Proces van aanvraag tot ontvangen in fases	15
Verbeterpunten en conclusie	17
Verbeterpunten	17
Conclusie	18
Bijlagen	19
Literatuur	19
Bijlage 1: Overzicht van proces Profileringsfonds	20

Samenvatting

Op basis van artikel 7.51 van de Wet hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW) kunnen studenten die door bijzondere omstandigheden studievertraging oplopen of verwachten studievertraging op te lopen, aanspraak maken op het Profileringsfonds. Sinds de wijziging van de Regeling jaarverslaglegging onderwijs (Rjo) in december 2016 zijn instellingen verplicht om bepaalde kerngetallen op te nemen in hun jaarverantwoording over de aard en omvang van het Profileringsfonds. In totaal gaat het om 6 kerngetallen in 3 categorieën, wat een totaal geeft van 18 kerngetallen. Dit onderzoek focust op de vraag of de nieuwe regels ook daadwerkelijk worden nageleefd door de instellingen: *In hoeverre voldoen de Nederlandse hoger onderwijsinstellingen aan de eisen die worden gesteld in de Rjo om bepaalde kerngetallen over het Profileringsfonds op te nemen in hun jaarverslag?*

In totaal zijn van 28 hbo- en wo-instellingen de jaarverslagen over 2016 structureel gecodeerd. Hieruit blijkt dat geen enkele instelling een onderscheid maakt tussen ontvangen en verleende vergoedingen. Zelfs als deze twee kerngetallen samen worden genomen, blijkt dat slechts 47% van de verplichte kerngetallen wordt vermeld in de jaarverslagen. Er zijn grote verschillen tussen de verschillende instellingen. Sommige instellingen presenteren geen enkel kerngetal, terwijl andere het juist zeer goed doen. Geconstateerd moet worden dat er, ondanks de nodige maatregelen, een aanhoudend gebrek aan transparantie is omtrent bestedingen vanuit het Profileringsfonds. Hierdoor is het momenteel onmogelijk om hoger onderwijsinstellingen verantwoordelijk te houden voor hun keuzes betreffende de besteding van Profileringsfonds-gelden.

Om erachter te komen wat mogelijke factoren zijn die verband houden met de transparantie omtrent het Profileringsfonds zijn een aantal aanvullende toetsen uitgevoerd. Hieruit blijkt dat er geen verschil zit tussen de scores van hbo-instellingen versus wo-instellingen. Ook is er geen verband tussen de grootte van een instelling en de score. Het is dus onduidelijk welke factoren bepalend zijn voor transparantie omtrent het Profileringsfonds.

Om instellingen te helpen bij het verbeteren van de transparantie omtrent het Profileringsfonds is een standaardmodel gemaakt. Door dit model te hanteren, kunnen instellingen op een overzichtelijke en gemakkelijke manier alle verplichte kerngetallen aanleveren. Naast een gemakkelijk overzicht biedt het model ook definities, zodat elke instelling dezelfde berekening van de kerngetallen hanteert. Daarnaast brengt het model duidelijkheid over welke financiële vergoeding onder welke categorie valt door een verdeling te maken op basis van de WHW. Door de implementatie van het standaardmodel zal de validiteit van de gegevens toenemen en zal het gemakkelijker worden om de aard en omvang van het Profileringsfonds te vergelijken tussen verschillende hoger onderwijsinstellingen. Om er voor te zorgen dat de genoemde aanbevelingen ook daadwerkelijk worden doorgevoerd, moet gezamenlijk worden opgetrokken. Er dienen duidelijke afspraken te worden gemaakt met de partners (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Vereniging Samenwerkende Nederlandse Universiteiten, Vereniging Hogescholen en Onderwijsinspectie) zodat de verantwoording over het kalenderjaar 2017 wel op orde is.

Introductie

Op basis van artikel 7.51 van de Wet hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek¹ (WHW) kunnen studenten die door bijzondere omstandigheden studievertraging oplopen of verwachten studievertraging op te lopen, aanspraak maken op het Profileringsfonds. Deze studievertraging kan bijvoorbeeld worden veroorzaakt door ziekte, een zwangerschap, het beoefenen van topsport of een bestuursjaar. Elke hoger onderwijsinstelling begroot jaarlijks een bepaald bedrag om de studievertraging van studenten in bijzondere omstandigheden te compenseren. Een aantal bijzondere omstandigheden zijn bij wet vastgelegd, maar het instellingsbestuur heeft ook de vrijheid om andere omstandigheden als bijzonder aan te merken. In artikel 7.51 lid 2 van de WHW worden de volgende bijzondere omstandigheden genoemd:

De bijzondere omstandigheden, bedoeld in het eerste lid, zijn:

- a. het lidmaatschap van het bestuur van een studentenorganisatie van enige omvang met volledige rechtsbevoegdheid, een opleidingscommissie, het bestuur van een opleiding als bedoeld in artikel 9.17, de universiteitsraad, de faculteitsraad, het orgaan dat is ingesteld op grond van de medezeggenschapsregeling, bedoeld in artikel 9.30, derde lid, of 10.16a, derde lid, de medezeggenschapsraad, de deelraad of de studentenraad,*
- b. activiteiten op bestuurlijk of maatschappelijk gebied die naar het oordeel van het instellingsbestuur mede in het belang zijn van de instelling of van het onderwijs dat de student volgt,*
- c. ziekte of zwangerschap en bevalling,*
- d. een handicap of chronische ziekte,*
- e. bijzondere familieomstandigheden,*
- f. een onvoldoende studeerbare opleiding,*
- g. overige door het instellingsbestuur vastgestelde bijzondere omstandigheden waarin een student verkeert,*
- h. andere dan de in de onderdelen a tot en met g bedoelde omstandigheden die, indien een daarop gebaseerd verzoek om financiële ondersteuning door het instellingsbestuur niet zou worden gehonoreerd, zouden leiden tot een onbillijkheid van overwegende aard.*

In mei 2016 publiceerde de Landelijke Studentenvakbond (LSVb) een onderzoek naar hoe het Profileringsfonds wordt ingezet bij verschillende Nederlandse hoger onderwijsinstellingen (zie Wildeman en Kleinrensink, 2016). Daarbij werd gekeken naar de besteding van het Profileringsfonds in het kalenderjaar 2014. Hiervoor werden jaarverslagen geanalyseerd, gegevens opgevraagd en zeven diepte-interviews gehouden. Een complicatie voor het onderzoek was dat hoger onderwijsinstellingen weinig transparant waren over het Profileringsfonds. In de jaarverslagen werd nauwelijks de besteding van het Profileringsfonds verantwoord. Ook bij navraag bleken onderwijsinstellingen weinig transparant. Sommige instellingen waren zelfs na zes maanden niet in staat de opgevraagde gegevens aan te leveren (Wildeman en Kleinrensink, 2016).

¹ Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek van 8 oktober 1992

Waarom nog een onderzoek naar het Profileringsfonds als vorig jaar al bleek dat er een gebrek aan transparantie is aan de kant van hoger onderwijsinstellingen? Mede naar aanleiding van het onderzoek van de LSVb heeft het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) aangekondigd de regels omtrent de verantwoording van de aard en besteding van het Profileringsfonds aan te scherpen. In een brief aan de colleges van bestuur schreef de minister van OCW:

*"De komende jaren zal ik monitoren wat de aard en de omvang is van de vergoedingen die instellingen uit het Profileringsfonds vaststellen, en de Tweede Kamer daarover rapporteren. Ik wil u daarom vragen in het jaarverslag, naast de al bestaande verplichtingen uit de Regeling jaarverslaggeving onderwijs, te rapporteren over de aard en omvang van de uitkeringen uit het Profileringsfonds, conform onderstaande gangbare verdeling."*²

Later dat jaar, in december 2016, zijn de in de brief aangekondigde regels vastgelegd in artikel 4.2 van de Regeling jaarverslaggeving onderwijs (Rjo). De Rjo regelt de eisen aan de jaarverslaglegging van onderwijsinstellingen. Door de herziening van de Rjo zijn hoger onderwijsinstellingen dus verplicht om bepaalde gegevens over de aard en besteding van het Profileringsfonds op te nemen in het jaarverslag. Dit moet gebeuren conform de 'gangbare verdeling' die wordt genoemd in de brief van het ministerie van OCW (zie punt a, b en c uit Rjo). Deze verplichting geldt sinds het verslagjaar 2016³. Hieronder is de wijziging te zien van artikel 4.2 van de Rjo met de ongewijzigde tekst in wit, de vervallen tekst in rood en de toegevoegde tekst in groen:

Onderwijsinstellingen nemen in het bestuursverslag op aan hoeveel studenten zij uit het profileringsfonds, bedoeld in artikel 7.51 van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, financiële ondersteuning hebben verleend, uitgesplitst naar EER-studenten en niet EER-studenten. Tevens geven zij aan wat de hoogte is van de uitgaven samenhangend met het profileringsfonds., financiële ondersteuning hebben verleend, uitgesplitst naar de volgende onderdelen:

- a. studenten in overmachtssituaties, zoals ziekte, functiebeperking, familieomstandigheden of niet studeerbare opleidingen;
- b. studenten die optreden als bestuurslid van door de instelling erkende studie- of studentenverenigingen of in de studentenmedezeggenschap, en
- c. overige, zoals het leveren van uitzonderlijke prestaties op het gebied van sport of cultuur, financiële steun aan niet-EER-studenten en uitgaande beurzen.

Tevens geven de onderwijsinstellingen per categorie aan hoeveel studenten een vergoeding hebben aangevraagd, hebben ontvangen, hoeveel in totaal per categorie is uitgekeerd en wat de gemiddelde hoogte en duur was van de vergoeding.¹

Doel en onderzoeksvraag

Hoger onderwijsinstellingen zijn dus verplicht verschillende gegevens over het Profileringsfonds te vermelden. Per categorie (zie de opsomming a, b en c hierboven) worden er zes kerngetallen gevraagd:

- Het aantal studenten dat financiële vergoeding heeft aangevraagd
- Het aantal studenten dat financiële vergoeding verleend heeft gekregen
- Het aantal studenten dat financiële vergoeding heeft ontvangen
- Totaalbedrag dat is uitgekeerd

² Ministerie van OCW (23 mei 2016). Brief 'Profileringsfonds en studievoorschot', nr. 908110

³ Wijziging van de Regeling jaarverslaggeving onderwijs van 14 december 2016, nr. FEZ/1096906

- De gemiddelde hoogte
- De gemiddelde duur

In totaal gaat het dus om $3 \times 6 = 18$ kerngetallen. Deze kerngetallen bieden een goede basis voor het vergelijken van de verdeling en omvang van de verschillende Profileringsfondsen. Een voorwaarde voor een dergelijke vergelijking is dat hoger onderwijsinstellingen daadwerkelijk deze kerngetallen opnemen in hun jaarverslag. Het doel van dit onderzoek is daarom om vast te stellen of universiteiten en hogescholen voldoen aan de wettelijke eisen omtrent transparantie over het Profileringsfonds. De hoofdvraag van het onderzoek luidt als volgt: *In hoeverre voldoen de Nederlandse hoger onderwijsinstellingen aan de eisen die worden gesteld in de Rjo om bepaalde kerngetallen over het Profileringsfonds op te nemen in hun jaarverslag?*

Methode

Caseselectie

Voor dit onderzoek is grotendeels de caseselectie aangehouden die ook is gehanteerd in het onderzoek naar het Profileringsfonds uit 2016 (Wildeman en Kleinrensink, 2016). In vergelijking met dat onderzoek is dit keer wel de Hogeschool Utrecht meegenomen. Een ander verschil is dat de TU Eindhoven niet is meegenomen. De TU Eindhoven had hun jaarverslag nog niet gepubliceerd toen de data voor dit onderzoek werd verzameld. De cases zijn voornamelijk geselecteerd op grootte. Zodoende zijn alle grote hogescholen en universiteiten meegenomen (behalve de TU Eindhoven). In totaal zijn er 12 universiteiten en 16 hogescholen onderzocht, wat een totaal aantal cases oplevert van 28 cases. In tabel 1 is een overzicht te zien van de verschillende hogescholen en universiteiten die zijn onderzocht.

Universiteiten (12)	Hogescholen (16)
Erasmus Universiteit Rotterdam	Artez
Radboud Universiteit	Avans Hogeschool
Rijksuniversiteit Groningen	Christelijke hogeschool Ede
TU Delft	Fontys
Vrije Universiteit	Hogeschool van Amsterdam
Universiteit Leiden	Hogeschool Arnhem Nijmegen
Universiteit Maastricht	Haagse Hogeschool
Universiteit Tilburg	Hogeschool Inholland
Universiteit Twente	Hogeschool Leiden
Universiteit Utrecht	Hogeschool Rotterdam
Universiteit van Amsterdam	Hogeschool Utrecht
Wageningen University	HKU
	NHL
	Saxion
	Stenden
	Windesheim

Tabel 1. Overzicht van cases

Codering

Allereerst zijn de jaarverslagen van alle geselecteerde instellingen opgezocht. Vervolgens is bij elk van deze jaarverslagen de informatie over het Profileringsfonds structureel gecodeerd. Als een bepaald kerngetal aanwezig is, is dat gecodeerd als '1', bij afwezigheid is dat gecodeerd als '0'. Ook een aantal andere variabelen is gecodeerd, maar die zijn niet voor dit onderzoek gebruikt. Het aantal studenten dat aan een instelling studeert, is gebaseerd op gegevens van Vereniging Samenwerkende Nederlandse Universiteiten (2017) en Vereniging Hogescholen (2017).

Om de betrouwbaarheid van codeerschema te testen, hebben twee onderzoekers onafhankelijk van elkaar een casus gecodeerd. De codes waren gelijk bij beide onderzoekers. Er was dus geen reden om het codeerschema aan te passen. Nadat het codeerschema vast was gesteld, zijn alle jaarverslagen gecodeerd. Elk jaarverslag is minimaal door één onderzoeker gecodeerd. Ter controle zijn een aantal jaarverslagen ook door een tweede onderzoeker gecodeerd. De codes zijn vervolgens vergeleken met de oorspronkelijke codes. Deze codes bleken in grote mate overeen te komen. Waar verschillen bestonden, zijn de codes aangepast.

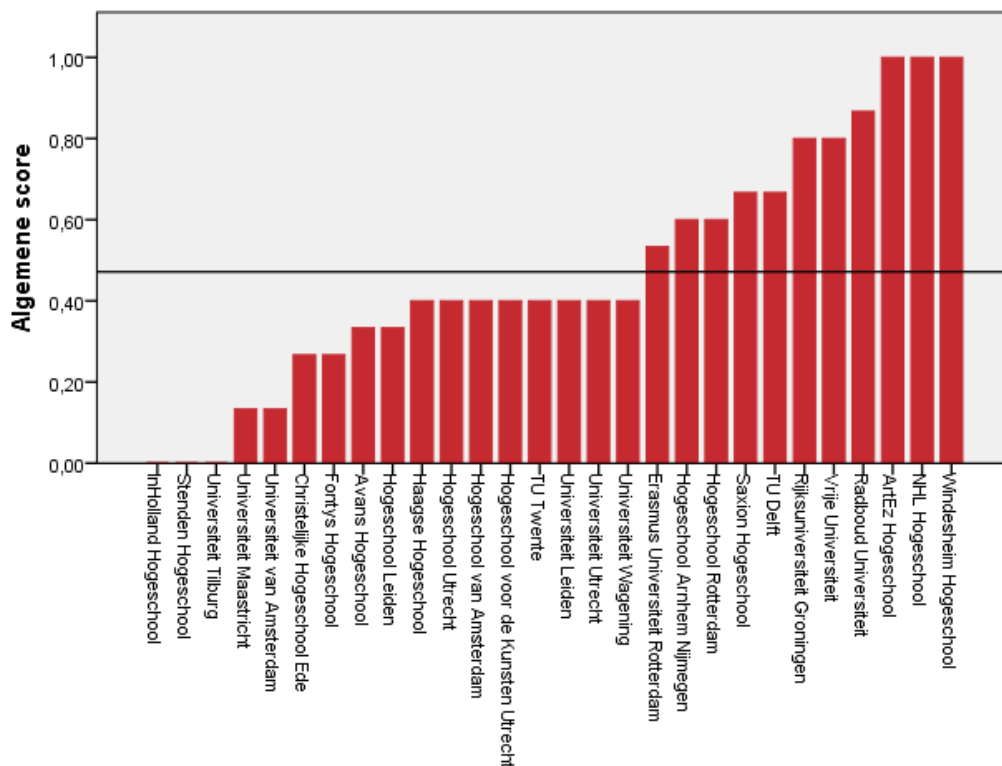
Resultaten

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste resultaten gepresenteerd. Deze resultaten zijn gebaseerd op de gegevens die afkomstig zijn uit de jaarverslagen. In geen enkel jaarverslag werd zowel het aantal personen dat financiële vergoeding verleend had gekregen als het aantal personen dat financiële vergoeding had ontvangen vermeld. Een mogelijke reden hiervoor is dat het aantal persoon dat financiële vergoeding had ontvangen niet als eis was genoemd in de brief van OCW, maar wel in de wijziging van de Rjo. Bovendien wordt niet altijd duidelijk aangegeven of het genoemde getal betrekking heeft op het aantal personen met toegekende of ontvangen financiële ondersteuning. Hierdoor is het lastig te bepalen welk van de twee wordt bedoeld. Vandaar dat deze twee categorieën samen zijn genomen. In plaats van 18 kerngetallen zijn dus slechts 15 kerngetallen onderzocht.

Dit hoofdstuk is als volgt opgebouwd. Ten eerste wordt het totaalbeeld worden beschreven. Ten tweede wordt ingegaan op de scores per kerngetal. Ten derde zal worden gekeken naar mogelijke factoren die samenhangen met de scores. Tot slot zal een aantal voorbeelden worden besproken van goede verantwoording en veel gemaakte fouten.

Algemene score

In grafiek 1 is een overzicht te zien van de algemene score. Deze score is samengesteld door alle aparte scores voor de aan- of afwezigheid van een kerngetal bij elkaar op te tellen en vervolgens te delen door 15. De algemene score ($\alpha = 0,902^4$) ligt dus tussen de 0 en de 1, waarbij een score van 0 aangeeft dat aan geen enkele eis wordt voldaan en een score van 1 aangeeft dat aan alle eisen wordt voldaan. De algemene score laat dus zien in hoeverre de onderwijsinstellingen zich aan de eisen uit de Rjo houden.

Grafiek 1. Algemene score per hoger onderwijsinstelling

4 Cronbach's alpha (α) is een maat voor de interne consistentie. Hoe hoger het getal, hoe beter de betrouwbaarheid van de meting. Een score van boven de 0,9 is zeer goed. Dit betekent dat de 'algemene score' gezien kan worden als een betrouwbare meting van transparantie over het Profileringsfonds.

Er zijn drie onderwijsinstellingen die helemaal geen kerngetallen geven. Dit zijn Inholland, Stenden en de Universiteit Tilburg. Er zijn ook drie onderwijsinstelling die aan alle eisen voldoen. Dit zijn Artez, NHL en Windesheim. De rest van de scores varieert. De zwarte lijn geeft de gemiddelde score aan (= 0,47). Dit betekent dus dat slechts 47% van de kerngetallen door de hoger onderwijsinstellingen wordt vermeld in het jaarverslag.

Scores per categorie

In tabel 2 staan de scores uitgesplitst naar categorie. De tabel geeft aan hoe groot het deel is van de hoger onderwijsinstellingen dat rapporteert over een bepaald kerngetal in een categorie. Een score van 0 geeft dus aan dat geen enkele hoger onderwijsinstelling het betreffende kerngetal rapporteert en een score van 1 geeft aan dat alle hoger onderwijsinstellingen het betreffende kerngetal rapporteren.

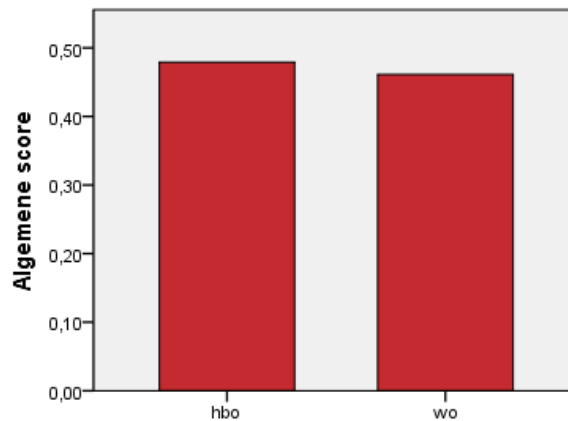
	Onmacht	Bestuur/ medezeggenschap	Overig	Totaal gemiddeld
Aantal personen aangevraagd	0,43	0,43	0,29	0,38
Aantal personen verleend/ontvangen	0,75	0,79	0,75	0,76
Totaal uitgekeerd	0,75	0,75	0,61	0,69
Gemiddelde hoogte	0,29	0,29	0,21	0,26
Gemiddelde duur	0,29	0,29	0,21	0,26
Totaal gemiddeld	0,49	0,51	0,41	0,47

Tabel 2. Gemiddelde percentage hoger onderwijsinstellingen dat rapporteert over kerngetallen (N = 28)

Twee zaken vallen op. Allereerst zijn de scores voor het aantal verleende/ontvangen aanvragen (gemiddelde = 0,76) en het totaalbedrag dat is uitgekeerd (gemiddelde = 0,69) ver boven het gemiddelde. De andere drie kerngetallen worden in veel mindere mate gerapporteerd. Zo wordt de gemiddelde hoogte en duur van de vergoeding maar slechts in iets meer dan één op de vijf gevallen gerapporteerd als het de categorie overig betreft. Ten tweede valt op dat de verschillen minder groot zijn bij de gemiddelde scores van de drie categorieën. Voornamelijk de categorie overig valt uit te toon met een score van slechts 0,41.

Verschil hbo en wo

Er is een klein verschil tussen de gemiddelde algemene score van hbo-instellingen en wo-instellingen (grafiek 2). Hbo-instellingen scoren net iets beter met een gemiddelde van 0,48 dan wo-instellingen met een gemiddelde van 0,46. Dit is geen significant verschil ($t = 0,156$, $df = 26$, $sig. = 0,877$). Dit duidt erop dat op de koepels, Vereniging Hogescholen in het geval van hogescholen en Vereniging Samenwerkende Nederlandse Universiteiten in het geval van universiteiten, waarschijnlijk niet actief hulp hebben geboden bij het implementeren van de nieuwe regels. Als één koepel hulp zou hebben geboden, zouden de aangesloten instellingen waarschijnlijk beter presteren dan de instellingen die aangesloten zijn bij de andere koepel. Daarnaast kan beargumenteerd worden dat als beide koepels hulp hadden geboden, de absolute scores van alle instellingen hoger zouden liggen.

Grafiek 2. Vergelijking algemene score tussen hbo en wo

Groote onderwijsinstelling en algemene score

Ook is het interessant om te kijken of er een verband bestaat tussen het aantal studenten dat op een hoger onderwijsinstelling studeert en de algemene score. Het aantal studenten wordt hier gebruikt als proxy van de grootte van de instelling. Het kan beargumenteerd worden dat grotere instellingen meer administratieve capaciteit hebben om aan de regels te voldoen. De kans dat een grote instelling de verantwoordingseisen als overbelasting ervaart is daarom klein. Kleinere instellingen zullen misschien sneller de getallen niet aanleveren omdat ze simpelweg niet de administratieve capaciteit om aan de regels te voldoen. Hier is echter geen empirisch bewijs voor. Een correlatie laat zien dat er geen verband is tussen de grootte van de instelling en de mate waarin verantwoording wordt afgedragen over het Profileringsfonds ($r = -0,052$, sig. = 0,795).

Voorbeelden: (in)correcte verantwoording

Algemene opmerkingen over veel gemaakte fouten

Er worden veel kleine en grotere fouten gemaakt bij de verantwoording over het Profileringsfonds. Dit gaat verder dan alleen de eisen die worden gesteld in de Rjo. Zo zorgt de terminologie van sommige jaarverslagen voor conceptuele verwarring. Het is in sommige gevallen onduidelijk wat onder het Profileringsfonds valt en wat niet. Een van de voorbeelden hiervan is het jaarverslag van de Universiteit van Amsterdam (UvA). De UvA gaat in op allerlei vormen van financiële ondersteuning voor studenten zoals excellentiebeurzen, Erasmusbeurzen en het Profileringsfonds, maar maakt daarbij geen duidelijk onderscheid tussen wat uit het Profileringsfonds komt en wat door derden wordt gedekt. Dit maakt het moeilijk, zo niet onmogelijk, om de omvang en besteding van het Profileringsfonds vast te stellen.

Een ander aandachtspunt is de onduidelijke benaming van de verschillende regelingen die bestaan binnen het Profileringsfonds. Het volgende citaat uit het jaarverslag van Stenden is daar een illustratief voorbeeld van:

"Stenden beschikt over een zogenaamd Profileringsfonds (conform artikel 7.51 WHW), ten behoeve van studenten die door bijzondere omstandigheden (zoals ziekte, zwangerschap en familieomstandigheden) studievertraging hebben opgelopen. Ook kunnen studenten, onder voorwaarden, aanspraak maken op de sinds 2011 bestaande Regeling Financiële Ondersteuning Topsport Stenden Hogeschool. Studentenverenigingen kunnen, mits zij zijn opgenomen in het

Studentenstatuut, een bestuursbeurs aanvragen in het kader van de Regeling Financiële Ondersteuning Medezeggenschapsraden en Studentenorganisaties.”

Door de regelingen zo verschillend aan te duiden, lijkt het alsof de regeling voor topsporters en de regeling voor medezeggenschappers en actieve studenten niet onder het Profileringsfonds vallen. Al eerder schreef de minister in een brief⁵ aan de colleges van bestuur dat deze verwarring moest worden weggelaten door de termen die gebruikt worden voor het Profileringsfonds te standaardiseren. Tot op heden is dit nog niet gebeurd.

Naast deze veel voorkomende fouten zijn er ook fouten die maar bij een beperkt aantal instellingen voorkomen. Zo hebben de HvA en de TU Delft cijfers van het *academisch* jaar opgenomen in hun jaarverslag, hetgeen erg opvallend kan worden genoemd voor een verslag waarin verantwoording moet worden afgelegd over het afgelopen *kalenderjaar*. Het gevolg is dat deze cijfers niet te vergelijken zijn met de cijfers van andere instellingen. Een andere fout is dat de verantwoording over het Profileringsfonds niet is opgenomen in het bestuursverslag maar in de financiële verantwoording, ondanks dat in artikel 4.2 van de Rjo duidelijk vermeld staat dat de verantwoording over het Profileringsfonds moet plaatsvinden in het bestuursverslag⁶.

De verantwoording over het Profileringsfonds van een aantal instellingen is zeer summier. Hieronder staat een exemplarisch voorbeeld van een dergelijk geval (zie illustratie 1). In Holland heeft waarschijnlijk niet meegekregen dat de regels zijn veranderd. De oude categorieën worden namelijk nog gebruikt. Verder wordt er ook geen tekstuele uitleg of toelichting gegeven.

Opgave aantallen studenten en vergoedingen Profileringsfonds 2016

Aantal EER-studenten dat in 2016 een tegemoetkoming heeft ontvangen	Sub-totaal van de in 2016 aan EER-studenten verstrekte vergoedingen	Aantal niet-EER-studenten dat in 2016 een tegemoetkoming heeft ontvangen	Sub-totaal van de in 2016 aan niet EER-studenten verstrekte vergoedingen	Grand totaal van de in 2016 verstrekte vergoedingen
261	€ 282.398	56	€ 109.088	€ 391.486

Illustratie 1. Fragment uit jaarverslag InHolland

Waar de hogeschool InHolland duidelijk te weinig informatie publiceert, doet de hogeschool Den Haag het omgekeerde (illustratie 2). In de bijlage van hun jaarverslag wordt zo veel informatie geleverd dat het niet meer overzichtelijk is. Ondanks deze 'data dump' geven ze niet alle vereiste kerngetallen. Het fragment hieronder is slechts één van de twee pagina's die is gewijd aan het onderwerp Profileringsfonds. Ondanks de immense hoeveelheid gegevens, scoort de Hogeschool Den Haag minder dan de helft van de punten en zelfs lager dan het gemiddelde (zie grafiek 1). Dit komt onder meer doordat er bij een paar kerngetallen geen onderscheid wordt gemaakt tussen de categorie 'overmachtssituatie' en de categorie 'overig'. Hierdoor is het onmogelijk om de gegevens te vergelijken met de gegevens van andere instellingen. Dus ondanks dat er veel meer gegevens worden gepubliceerd dan wettelijk verplicht is, voldoet de Haagse Hogeschool bij lange na niet aan de wettelijke verantwoordingseisen. Dit voorbeeld laat zien dat kwantiteit niet per definitie gelijk staat aan kwaliteit.

Al met al laten deze twee voorbeelden zien dat hoger onderwijsinstellingen laks omgaan met de wettelijke verantwoordingseisen. Het lijkt erop dat instellingen óf geen kennis hebben genomen van

⁵ Ministerie van OCW (23 mei 2016). Brief 'Profileringsfonds en studievoorschot', nr. 908110, p. 3

⁶ Regeling jaarverslaggeving onderwijs van 17 december 2007, nr. WJZ/2007/50507

de wijziging van de regels, zoals in het geval van InHolland, of niet zorgvuldig de wijziging van de regels hebben geïmplementeerd, zoals in het geval van de Haagse Hogeschool. Slechts een klein aantal instellingen heeft wel de wijziging van de wettelijke eisen zorgvuldig geïmplementeerd. Een voorbeeld hiervan wordt in de volgende paragraaf besproken.

Bijlage 3.7 Profileringsfonds voor financiële ondersteuning van studenten, 2016

Uitvoering van het reglement Profileringsfonds voor financiële ondersteuning van studenten. Het reglement bestaat uit twee delen; Financiële ondersteuning bij studievertraging door bijzondere omstandigheden en activiteiten (hoofdstuk 2) en Financiële ondersteuning bij bestuurs- of medezeggenschapsactiviteiten (hoofdstuk 3).

Commissie FOS

De Commissie FOS (Financiële Ondersteuning Studenten) is eenmaal in de 6 weken bij elkaar gekomen onder voorzitterschap van Albert van Kampen (extern jurist). De commissie bestond verder uit: Pauline de Boer (ambtelijk secretaris tot maart 2016), Marjolein Poot (ambtelijk secretaris van maart 2016 t/m december 2016), Alyssa Dil (student-lid) en Ciska de Bruijn (dossiers).

In 2016 zijn 201 aanvragen bij de commissie binnengekomen en behandeld.

Aanvragen bij het Profileringsfonds per Faculteit

Faculteit	Totaal	Bijzondere omstandigheden	Bestuur & medezeggenschap
Bestuur, Recht & Veiligheid	30	13	17
Business, Finance & Marketing	19	6	13
Gezondheid, Voeding & Sport	24	18	6
IT & Design	21	4	17
Management & Organisatie	36	27	9
Sociaal Werk & Educatie	17	17	0
Technologie, Innovatie & Samenleving	54	9	45
Totaal aanvragen in 2016	201	94	107

Het Profileringsfonds 2016 in cijfers:

- In totaal zijn 201 aanvragen behandeld in 2016, waarvan 107 aanvragen m.b.t. bestuurlijke activiteiten en 94 aanvragen voor bijzondere omstandigheden.
- 174 aanvragen zijn positief beoordeeld.
- 14 toekenningen m.b.t. 'ziekte'; 26 toekenningen m.b.t. 'bijzondere familieomstandigheden'; 9 toekenningen m.b.t. 'zwangerschap en bevalling'; 23 toekenningen m.b.t. 'functiebeperking'; 5 toekenningen m.b.t. topsport of andere activiteiten hoog niveau; 3 toekenningen m.b.t. 'niet-studeerbaarheid', 1 toekenning m.b.t. 'bijzondere familieomstandigheden' i.c.m. 'niet-studeerbaarheid', 1 toekenningen m.b.t. 'ziekte' i.c.m. 'bijzondere familieomstandigheden'; 2 toekenningen i.v.m. 'ziekte' i.c.m. 'functiebeperking' en 1 toekenning m.b.t. ziekte i.c.m. niet studeerbaarheid.
- In totaal zijn 89 aanvragen toegekend m.b.t. bestuurlijke activiteiten waarvan 4 naar aanleiding van een beroep op de hardheidsclausule.
- Er waren in 2016 geen toekenningen uit het Profileringsfonds aan niet-EER-studenten.
- 19 aanvragen zijn afgewezen of niet ontvankelijk verklaard. 8 aanvragen zijn aangehouden.
- Gemiddeld werd er 8,1 maanden toegekend aan Financiële ondersteuning bij bijzondere omstandigheden of activiteiten (in 2015: 8,8, in 2014: 7,4 en in 2013: 8,1 maanden).
- Gemiddeld werd er 4,0 maanden toegekend aan Financiële ondersteuning bij Bestuurs- of Medezeggenschapsactiviteiten (in 2015: 4,2, in 2014: 4,2 en in 2013 5,9 maanden).
- Het aantal behandelde aanvragen in 2016 (201) is hoger dan in 2015 (177).
- Er is in 2016 drie keer bezwaar gemaakt tegen een uitspraak van de Commissie FOS. Twee bezwaren zijn voorgelegd aan de Geschillenadviescommissie die beide bezwaren ongegrond heeft verklaard. Eén bezwaar is ingetrokken na uitspraak van de Geschillenadviescommissie in een soortgelijk geval.

Het totale aantal aanvragen in 2016 (201) is aanzienlijk hoger dan in 2015 (177). Het gemiddelde aantal toegekende maanden voor financiële ondersteuning bij bijzondere omstandigheden (8,1) is bijna gelijk aan 2015 (8,8). Het aantal toegekende maanden voor bestuursgerelateerde financiële ondersteuning (4,0) is nagenoeg gelijk aan 2015 (4,2). Het relatief lage gemiddelde aantal maanden (in vergelijking met 2013: 5,6) is te verklaren door een stijging over de afgelopen twee jaar van het aantal bestuursleden van kleinere studieverenigingen die aanspraak maken op een beurs.

Illustratie 1. Fragment uit jaarverslag hogeschool Den Haag

Voorbeeld van goede verantwoording

Gelukkig zijn er ook hoger onderwijsinstellingen die wel duidelijk rapporteren over de aard en omvang van het Profileringsfonds. Hieronder is een fragment te zien uit het jaarverslag van Windesheim (zie

illustratie 3). Met deze twee overzichtelijke tabellen laten ze nog meer zien dan eigenlijk vereist is. Ook het aantal afgewezen aanvragen, niet-ontvankelijk verklaarde aanvragen en lopende aanvragen wordt vermeld. In tegenstelling tot de data dump van de Haagse Hogeschool, geldt bij Windesheim dat de informatie nuttig is. Bovendien blijft de wettelijk vereiste informatie goed vindbaar.

Desalniettemin zijn er drie minpunten te noemen. Allereerst wordt er, net zoals bij alle andere jaarverslagen, geen onderscheid gemaakt tussen verleende aanvragen en ontvangen aanvragen. Ten tweede worden niet de categorieën gebruikt die in de Rjo worden gebruikt. Dit maakt het minder overzichtelijk. Zo zou 'topsport' eigenlijk 'overig' moeten zijn. Het woord 'toekenning' zou moeten vervangen worden door 'ontvangen' of 'verleend', afhankelijk van wat er mee bedoeld wordt. Ten derde wordt het aantal verzoeken gemeld, terwijl de bedoeling is dat het aantal personen wordt vermeld. Aangezien één persoon meerdere aanvragen kan doen, zijn die twee getallen niet per definitie identiek.

Verzoeken profileringsfonds 2016			
	Topsport	Bestuurssteun	Afstudeersteun
Toekenning	37	100	24
Afwijzing	1	3	6
Niet Ontvankelijk	0	0	0
Loopt nog	0	0	1
Totaal	38	103	31

Uitbetaalde bedragen profileringsfonds 2016 (bedragen in €)				
	Topsport	Bestuurssteun	Afstudeersteun	Totaal
Uitbetaald bedrag	€ 26.000	€ 124.906	€ 50.313	€ 201.219
Gemiddelde duur financiële ondersteuning	3,5 maanden	3 maanden	7,6 maanden	
Gemiddeld uitbetaald bedrag	€ 765	€ 1.050	€ 2.648	

Windows

Illustratie 2. Fragment uit het jaarverslag van Windesheim

Naar een standaardmodel

Er zijn grote verschillen tussen de formats die worden gebruikt voor de verantwoording van het Profileringsfonds. Dit geeft aanleiding om te streven naar meer standaardisering van de verantwoordingssystematiek. Zodoende kan gezorgd worden voor gedegen monitoring en de mogelijkheid tot vergelijking. Hieronder wordt een gestandaardiseerd model gepresenteerd dat door hogescholen en universiteiten kan worden gebruikt, zodat ze aan alle wettelijke eisen voldoen die voortvloeien uit de Rjo artikel 4.2. Daarnaast wordt het door de invoering van een gestandaardiseerd model gemakkelijker om de gegevens van de verschillende instellingen met elkaar te vergelijken, omdat dezelfde definities worden gehanteerd en de gegevens gemakkelijker te vinden zijn.

Het is belangrijk te vermelden dat het standaardmodel uitgaat van de minimumvereisten. Uiteraard staat het instellingen vrij om meer gegevens te publiceren. Een toelichting op de gegevens is zelfs zeer wenselijk. Indien een instelling meer gegevens wenst te publiceren dan wettelijk verplicht is, is het verstandig om dit in een aparte tabel te zetten zodat de wettelijk verplichte kerngetallen duidelijk herkenbaar blijven. Verder is het van belang dat tabel geplaatst wordt in het *bestuurs*verslag (dus niet in de bijlage of in de financiële verantwoording). Verder dienen de gegevens betrekking te hebben op het *kalenderjaar* waarover verantwoording wordt afgelegd en niet over het academisch jaar. Een ander aandachtspunt is het verschil tussen personen en financiële vergoeding. Zoals de Rjo voorschrijft moet het aantal personen worden gerapporteerd en niet het aantal financiële vergoedingen. Dus het gaat niet om het aantal *aanvragen*, maar het aantal *aanvragers*. Aangezien één persoon meerdere aanvragen kan doen, is het aantal aanvragers niet per definitie gelijk aan het aantal aanvragen.

Het standaardmodel is weergegeven in tabel 3. Op de lege plekken dienen de desbetreffende kerngetallen te worden ingevuld. De kolommen zijn gelijk aan de verschillende categorieën die worden genoemd in artikel 4.2 Rjo. De rijen worden hieronder uitgelegd.

	Onmacht ⁷	Bestuur/medezeggenschap ⁸	Overig ⁹
Aantal personen aangevraagd			
Aantal personen verleend			
Aantal personen ontvangen			
Totaal uitgekeerd			
Gemiddelde hoogte			
Gemiddelde duur			

Tabel 3. Standaardmodel voor verantwoording van Profileringsfonds

⁷ Dit zijn alle aanvragen die vallen onder WHW artikel 7.51 lid 2, sub c t/m f.

⁸ Dit zijn alle aanvragen die vallen onder WHW artikel 7.51 lid 2, sub a en b; WHW artikel 7.51e.

⁹ Dit zijn alle aanvragen die vallen onder WHW artikel 7.51 lid 2, sub g en h; WHW artikel 7.51a.; WHW artikel 7.51b.; WHW artikel 7.51d.; WHW artikel 7.51g.

- Aantal personen aangevraagd: Het aantal personen dat een verzoek tot financiële ondersteuning heeft gedaan op basis van het Profileringsfonds.
- Aantal personen verleend: Het aantal personen van wie de aanvraag is gehonoreerd. Door een aanvraag te verlenen gaat de instelling een verplichting aan tot betaling van de financiële vergoeding.
- Aantal personen ontvangen: Het aantal studenten dat financiële ondersteuning heeft ontvangen.
- Totaal uitgekeerd: Het bedrag dat in totaal is uitgekeerd aan financiële ondersteuning o.b.v. het Profileringsfonds.
- Gemiddelde hoogte: De gemiddelde hoogte van de financiële ondersteuning. Dit kan worden berekend door middel van de volgende formule¹⁰:

Som van bedragen van verleende aanvragen / Aantal personen verleend = gemiddelde hoogte

- Gemiddelde duur: De gemiddelde duur van de financiële ondersteuning in maanden. Dit kan worden berekend door middel van de volgende formule¹¹:

Som van de duur van alle verleende financiële ondersteuning (in maanden) / Aantal personen verleend = gemiddelde duur

Proces van aanvraag tot ontvangen in fases

De aanvraag, verlening en het ontvangen van de financiële vergoeding gebeurt op verschillende momenten. Het is daarom belangrijk dat de instellingen het onderscheid tussen deze drie fases duidelijk administreren. In bijlage 1 is een overzicht opgenomen dat het proces laat zien van aanvraag tot ontvangen en de verschillende fases daar tussen.

Het proces van aanvraag tot het ontvangen zal in veel gevallen meerdere kalenderjaren bestrijken. De volgende twee voorbeelden illustreren dit. Stel dat iemand in september 2017 begint aan een bestuursjaar. De aanvraag voor de bestuursbeurs wordt ingediend in augustus 2017. De instelling neemt begin september 2017 het besluit tot verlening van de bestuursbeurs. In de beschikking staat dat de studenten tot en met juni 2018 recht heeft op een bestuursbeurs van € 200 per maand. Elke maand maakt de instelling € 200 over naar de student. In 2017 ontvangt de student dus 4 x € 200 = € 800 en in 2018 ontvangt de student 6 x € 200 = € 1200 euro. In dit hypothetische geval valt de aanvraag en verlening in 2017 en wordt dit dus ook in de jaarverantwoording over 2017

¹⁰ Vaak wordt de financiële ondersteuning in meerdere kalenderjaren ontvangen. Denk bijvoorbeeld aan iemand die een bestuursjaar doet voor het hele academische jaar. Als wordt uitgegaan van het gemiddelde ontvangen bedrag, komt één aanvrager met één verlening in de berekening van twee verschillende kalenderjaren terug. De gemiddelde hoogte van het ontvangen bedrag geeft dus geen goed beeld van de stand van zaken. Door het aantal verleende aanvragen te gebruiken wordt een beter beeld gegeven van de gemiddelde hoogte van de financiële vergoeding dat iemand ontvangt.

¹¹ Ook hier geldt dat uitgegaan dient te worden van personen met een verlening. Zodoende kan voorkomen worden dat één persoon met één verlening in de berekening van meerdere jaarverslagen voorkomt.

meegenomen. Het ontvangen van de beurs valt echter in 2017 én 2018. Dus zowel in de jaarverantwoording over 2017 als 2018 wordt deze student meegeteld bij de berekening van 'aantal personen ontvangen'. Ook bij de berekening van 'totaal uitgekeerd' komt deze student terug in de jaarverantwoording over 2017 én 2018. € 800 valt onder de jaarverantwoording over 2017 en € 1200 valt onder de jaarverantwoording over 2018.

Laten we nog een voorbeeld bekijken om het verschil tussen aanvraag, verlening en ontvangen duidelijk te maken. Ook hierbij wordt het proces dat is weergegeven in bijlage 1 gevolgd. In het volgende voorbeeld vraagt een internationale student in december 2017 een financiële vergoeding aan in het kader van excellente internationale studenten (inkomende excellentiebeurs). In januari 2018 wordt de aanvraag beoordeeld en de instelling besluit een financiële vergoeding van € 900 voor zes maanden te verlenen. In de maanden januari, februari en maart van 2018 ontvangt de student de beurs á € 900, maar dan besluit de student te stoppen met de studie. Omdat de student niet meer ingeschreven staat, vervalt zijn recht op de financiële vergoeding. De instelling stopt de betalingen aan de student per april. In dit voorbeeld wordt de aanvraag meegenomen in de jaarverantwoording over 2017, maar de verlening en het ontvangen wordt meegenomen in de verantwoording over 2018. In totaal is er $3 \times € 900 = € 2700$ uitgekeerd aan de student. Dit bedrag wordt meegenomen bij de berekening van 'totaal uitgekeerd' in de jaarverantwoording over 2018. Bij de gemiddelde hoogte en de gemiddelde duur wordt uitgegaan van de verlening! Ondanks dat uiteindelijk de student daadwerkelijk € 2700 heeft ontvangen in drie maanden, wordt voor de berekening van de gemiddeldes met het bedrag en de duur uit de verlening gerekend (€ 5400 in 6 maanden).

Verbeterpunten en conclusie

Verbeterpunten

Op basis van dit onderzoek kunnen verschillende verbeterpunten geformuleerd worden. Die worden hieronder besproken. Tegelijkertijd worden er aanbevelingen gegeven die kunnen helpen bij de realisatie van betere verantwoording.

Verbeterpunt: Gemiddeld wordt slechts 47% van alle wettelijk verplichte kerngetallen vermeld. De kwaliteit van de verantwoording over het Profileringsfonds moet omhoog.

Aanbeveling: Door de implementatie van het standaardmodel kunnen instellingen gemakkelijker aan de eisen voldoen. Het enige wat ze hoeven te doen is de gegevens op de juiste plek in de tabel invullen. Het standaardmodel biedt niet alleen een overzicht van welke kerngetallen moeten worden opgenomen in het jaarverslag, maar ook op welke manier deze kerngetallen moeten worden vermeld. Zodoende geeft het model alle nodige handvatten aan instellingen om op de juiste manier verantwoording af te leggen over de aard en omvang van het Profileringsfonds.

Verbeterpunt: De gebruikte definities lopen uiteen. Veel instellingen nemen hun eigen regels als uitgangspunt voor de verantwoording van het Profileringsfonds. Het citaat uit het jaarverslag van Stenden hogeschool laat zien dat die benamingen voor veel verwarring zorgen. Een flink aantal instellingen hebben hun lage score te danken aan het feit dat ze verkeerde definities hanteren. Zo is er een aantal instellingen dat bijvoorbeeld topsport onder 'onmacht' schaarst terwijl het onder 'overig' valt. Hierdoor is zowel data van de categorie 'onmacht' als de data van de categorie 'overig' niet valide.

Aanbeveling 1: Instellingen moeten de drie categorieën uit de Rjo als uitgangspunt nemen voor de verantwoording. Het standaardmodel geeft een duidelijk overzicht van wat onder welke categorie valt. Als instellingen zich beter aan de categorieën gaan houden, neemt de validiteit van de data toe en daarmee wordt het gemakkelijker om de verschillende instellingen te vergelijken.

Aanbeveling 2: Het is wenselijk dat op een transparante en overzichtelijke manier wordt gecommuniceerd over de bestaande regelingen binnen het Profileringsfonds. Dit geldt zowel voor de communicatie in het jaarverslag als elders (bv. internet, brochures, etc.). Instellingen gebruiken tal van verschillende namen voor het Profileringsfonds. Dit maakt het minder overzichtelijk voor studenten die proberen meer te weten te komen over de mogelijkheden die zij hebben om een financiële vergoeding aan te vragen. Het is wenselijk als instellingen zo veel mogelijk dezelfde namen voor het Profileringsfonds hanteren.

Verbeterpunt: Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen verleende financiële vergoedingen en ontvangen financiële vergoedingen.

Aanbeveling: Instellingen lijken nu geen zicht te hebben op wat precies het verschil is tussen de verlening en de daadwerkelijke betaling, terwijl het wel belangrijk is voor de berekening van bijvoorbeeld de gemiddelde hoogte en gemiddelde duur van de financiële vergoeding. De definities uit het standaardmodel bieden handvatten voor instellingen voor de juiste berekening van de verschillende kerngetallen. Daarnaast is in bijlage 1 een overzicht opgenomen dat het proces laat zien van een aanvraag tot ontvangen.

Verbeterpunt: Tot nu toe zijn er weinig instellingen die op de hoogte zijn van de verandering in de regelgeving omtrent de verantwoording van het Profileringsfonds. Alle instellingen moeten daarom op de hoogte worden gebracht van de wettelijke verantwoordingseisen en op welke manier zij aan de verantwoordingseisen kunnen voldoen.

Aanbeveling: Ondanks dat er een brief is verstuurd naar de colleges van bestuur, lijkt de wijziging van de Rjo weinig indruk te hebben gemaakt op de verschillende instellingen. Er bestaat een zeer grote diversiteit in de manier en kwaliteit van rapporteren. Ten eerste moet er voor gezorgd worden dat het voor alle instellingen duidelijk is wat precies van ze gevraagd wordt en wat eventueel de consequenties zijn als ze zich niet aan de regels houden. Ten tweede moeten instellingen geholpen worden met de implementatie van de nieuwe regels. Er moeten duidelijke afspraken worden gemaakt. Het gemakkelijkst kan dit bereikt worden door samen te werken met de verschillende partners (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Vereniging Samenwerkende Nederlandse Universiteiten, Vereniging Hogescholen en Onderwijsinspectie).

Conclusie

De vraag die dit onderzoek heeft proberen te beantwoorden is: *In hoeverre voldoen de Nederlandse hoger onderwijsinstellingen aan de eisen die worden gesteld in de Rjo om bepaalde kerngetallen over het Profileringsfonds op te nemen in hun jaarverslag?* Het simpele antwoord op deze vraag is dat geen enkele instelling aan alle wettelijke verantwoordingseisen voldoet, omdat geen enkele instelling zowel de ontvangen vergoedingen als verleende vergoedingen rapporteert. Wel zijn er nuances. ArtEz, NHL en Windesheim voldoen aan bijna alle eisen. Alle andere onderzochte instellingen presteren slechter waarbij er zelfs instellingen zijn die aan geen enkele verantwoordingeis voldoen. Gemiddeld wordt minder dan de helft van de kerngetallen genoemd. Dit moet snel veranderen, aangezien het nu onmogelijk is om te monitoren wat de aard en de omvang is van de vergoedingen die worden betaald uit het Profileringsfonds, zoals de minister beloofd heeft om te gaan doen¹².

¹² Ministerie van OCW (23 mei 2016). Brief 'Profileringsfonds en studievoorschot', nr. 908110

Bijlagen

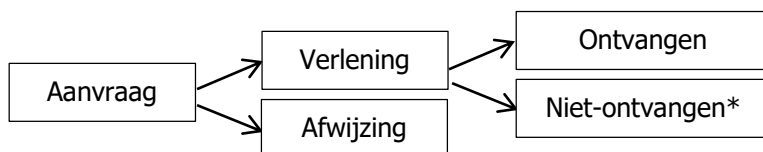
Literatuur

Vereniging Hogescholen (2017). *Inschrijvingen*. Geraadpleegd via <http://cijfers.verenighogescholen.nl/index.htm> (1 augustus 2017)

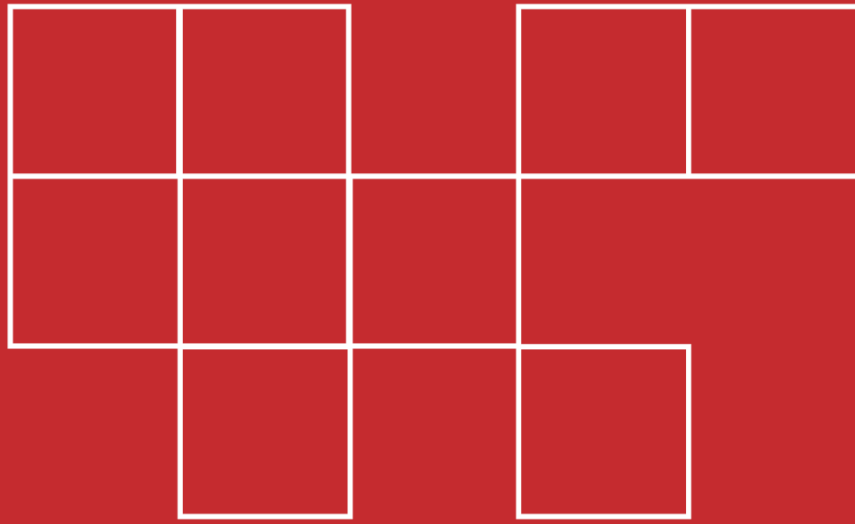
Vereniging Samenwerkende Nederlandse Universiteiten, (2017). *Downloadbare tabellen Studenten*. Geraadpleegd via http://www.vsnul.nl/f_c_students_downloads.html (1 augustus 2017)

Wildeman I. en Kleinrensink, J., (2016). *De staat van het Profileringsfonds: Een vergelijkend onderzoek naar Profileringsfondsen van 28 hogescholen en universiteiten*. Landelijke Studentenvakbond: Utrecht.

Bijlage 1: Overzicht van proces Profileringsfonds

*Naast dat er een belangrijk verschil bestaat tussen het moment dat een financiële vergoeding wordt verleend en wordt ontvangen, kan het ook zo zijn dat een verleende financiële vergoeding niet wordt uitbetaald. Zo kan het voorkomen dat de verlening ongedaan wordt gemaakt doordat de verlening is gebaseerd op onjuiste informatie (bijvoorbeeld fraude) of doordat iemand niet langer aan de voorwaarden voldoet (stoppen met bestuursjaar, topsport, opleiding, etc.).

Postadres:

Postbus 1335
3500 BH Utrecht

Bezoekadres:

Drieharingstraat 6
3511 BJ Utrecht

Contactgegevens:

030 231 6464
Lsvb@lsvb.nl